

Anneke Jans Bogardus gård.

Svenska sjömän, som rymt från kungens flotta, väntar på ny hyra. Saxare har fått en tillflykt undan kriget.

Pilgrimsfäderna levde här ett tag innan de fortsatte resan med Mayflower. Några judar kilar förbi på väg till diamantsliperiet. I vävarkvarteren klingar franska tungomålet. Inkquisitionen har jagat hit hugenotter och valloner; några har redan farit till Amerika. Som generaldirektör i West-Indische Compagnie har vallonen Peter Minuit köpt Manhattan av indianerna för 60 gulden – och han ska senare tjäna drottning Kristinas och grunda Nya Sverige i Delaware.

Porträttmålarna har fullt upp med att måla alla nyrika som under Amsterdams gyllene år tjänar bra på ostindiehandeln. En är diamanthandlaren Kiliaen Van Rensselaer, som nu är direktör i Västindiska Kompaniet. Van Rensselaer annonserar efter folk som vill slå sig ner i det stora landområde han förvärvat vid Hudsonfloden. Få holländare lyssnar till

locktonerna; varför skalperas i vildmarken när man kan leva gott i landet som flyter av mjölk och honung? I stället nappar fattiga invandrare; som Anneke och Rolf för livet i St. Tunis gränd är knapert. Strax före avresan dör äldsta dottern Lijntje och hon begravs på fattigkyrkogården.

Resan

En marsdag 1630 befinner sig den lilla familjen på frisiska ön Texel där de embarkerar Eendracht. Frågan är vad Anneke fruktar mest: umbärandena ombord, stormarna eller bli tagen till slav av pirater i Västindien.

Men livet är äventyrligt också i Marstrand. Saras ögon står på skaft när mormor Tryn berättar hemskheter under resan. Som när de skotska knektarna slog ihjäl prästen och hans tjänstefolk i Solberga vintern 1586; alla utom en piga, som gömt sig bakom spismuren. När pigan sedan blev fiskrenserska i Marstrand fick hon på krogen höra den

ene skotten säga till den andre "drick broder, herr Arnes penningar räcker än". Ett berg i Solberga heter fortfarande Stegelberget. Där röktes ogärningsmännen, sedan jagades de runt en påle med tarmarna fastspikade – för att till sist lyftas upp på ett bål med glödande tänger.

Tack och lov blev den två månader långa atlantresan odramatisk. Den 24 maj närmar sig Eendracht Manhattan och familjen Jansson kan sträcka på benen i Nya Amsterdam, vid den tiden bara ett tiotal hus nedanför en skans. Resan fortsätter ett tjugotal mil uppför Hudsonfloden till Fort Oranje vid forsarna där Henry Hudson 1609 fick vända i sitt sökande efter en farled till Indien 1609.

Exploateringen tog fart när Västindiska Kompaniet fick monopol på pälshandeln och till feodala patroner delades ut stora landområden där arrendatorerna var praktiskt taget livegna. Patron var sin egen domstol och bestämde så gott som allt i sin förläning.